

KATHERINE MANSFIELD

Bir Fincan ay

Rosemary Fell pek güzel sayılmazdı. Hayır, güzel bir kadın denemezdi onun için. Sevimli miydi? zelliklerini parçalara ayırıp nasıl baktığınıza bağlıydı bu. Fakat bir insanı böyle parçalara ayırmak gaddarlık olur. Genç, zeki, çok modern, zarif giyinen ve çok okuyan bir kadındı. Evinde düzenlediği partilerde çok önemli kişilerle kendi keşfi olan, kimileri sözcüklerle anlatılamayacak denli garip, kimileri de saygıdeğer ve hoşsohbet insanların birbirine karıştığı hoş bir ortam oluşurdu.

Rosemary iki yıllık evliydi. Çok sevimli bir oğlu vardı. Adı da Peter, hayır bilemediniz, Michael'dı. Kocasını taparcasına severdi Rosemary'yi. Zengindiler, hem de çok; yani aile byklerininkini andıran o itici ve i bunaltıcı hali vakti yerindelik durumunu aşan bir zenginlikte onlarınki. Bizler Londra'nın son moda tasarımlarının sergilendiği nl Bond Street'de alışveriş yaparken Rosemary bu iş için Paris'e giderdi. iek almak istediğinde arabası en iyi iekinin önünde durur, Rosemary içeri girerek kendine özgü şirin tavırlarıyla etrafa bakarak, "şunları istiyorum, bir de bunları," derdi, "bir de şunlardan dört demet. Gl de istiyorum, şu vazodaki gllerin hepsini verin. Yok, leylak istemem, nefret ederim onlardan, biçimsiz şeyler." ieki saygıyla eğilir, sanki biçimsiz oldukları doğruymuş gibi leylakları ortadan kaldırırdı. "şu bodur lalelerden de verin bana, şu beyaz ve kırmızı olanlardan." Arabasına doğru yürürken sıska tezgâhtar kız kucağında taşıdığı beyaz kâğıda sarılı, uzun giysiler içindeki bir bebeğe benzeyen büyük bir paketi taşırken sendeleyerek onu izlerdi.

Bir kış günü, öğleden sonra Rosemary Curzon Caddesi'ndeki küçük bir antikacıda alışveriş yapıyordu. Hoşlandığı bir dükkânda bu. Öncelikle en sevdiği şey dükkânda tek başına gezinebilmenin verdiği rahatlık duygusuydu. Sonra dükkân sahibi o denli içten ilgileniyordu ki glesi geliyordu adamın hizmet anlayışına. Dkkâna her gelişinde adamcağızın yüzü işıldardı. Ellerini kavuşturur, sevincinden konuşmakta zorlanırdı. Yaranma çabası da vardı kuşkusuz. İşte yle değişik bir hali vardı adamın. Saygı dolu, hafif bir sesle, "Biliyor musunuz, madam?" derdi, "antikalarımı severim, onları değerini anlamayan, yani çok az kimsenin sahip olduğu o ince zevkten yoksun birine satmaktansa elimde kalsınlar daha iyi diye düşünürüm". Sonra adam derin soluklarla küçük, mavi bir kadife rulosunu solgun parmak uçlarıyla bastırarak cam tezgâhın üzerine yayardı.

Bugün yeni olarak sunduğu şey küçük bir kutuydu. Onu henüz hiç kimseye göstermemiş, Rosemary için saklamıştı. Kaymağa batırılarak

fırınlanmış gibi pırıl pırıl, hoş, mine bir kutuydu bu. Kapağında çiçekli bir ağacın altında ayakta duran oğlan ve kız betileri vardı. Kızın kolları oğlanın boynuna sarılıydı. Kızın bir sardunya yaprağı kadar olan şapkası ağacın dallarından birinde asılıydı, yeşil şeritler vardı üzerinde. Oğlanla kızın başlarının üstünde onların koruyucu meleği gibi duran pembe bir bulutçuk vardı. Rosemary uzun eldivenlerini çıkardı. Böyle şeyleri incelemek için eldivenlerini çıkarırdı her zaman. Evet, hoşlanmıştı bu kutudan, hayran kalmıştı. Çok şirin bir şeydi. Onun olmalıydı. Krem rengi kutuyu elinde evirip çevirir, kapağını açıp kapatırken mavi kadife zemin üzerinde ellerinin ne denli zarif durduğunu düşünmekten alamadı kendini. Satıcı da belleğinin alaca bir köşesinde aynı saptamayı yapma cesaretini kendinde bulmuş olmalıydı ki elinde bir kalem tezgâha doğru eğilerek kanı çekilmiş, soluk parmaklarını çekinik bir tavırla kadının pembe ve parıltılı parmaklarına yaklaştırıp, "Madam izin verirse," diye mırıldandı nazikçe, "minik hanımın yeleşindeki çiçeklere dikkatini çekmek isterdim."

"Ne hoş!" dedi Rosemary. Çiçeklere hayran kalmıştı. Kutunun fiyatı neydi acaba? Satıcı bir an için soruyu duymamış göründü, sonra mırıldandı: "Yirmi sekiz gine, madam."

Yirmi sekiz gine. Rosemary ses çıkarmadı. Küçük kutuyu tezgâha bıraktı. Eldivenlerini tekrar geçirdi ellerine. Yirmi sekiz gine. İnsan zengin bile olsa ... Kararsız görünüyordu. Satıcının başının arkasındaki şişkin, tombul bir tavuğu andıran çaydanlığa takıldı gözü. Sonra hafif bir sesle, "Bu kutuyu benim için saklayın, olur mu?" dedi, "ben .."

Aynı anda adam eğilerek bu isteği onaylamıştı bile. Kutuyu onun için saklamak bir insanın isteyebileceği tek şeymiş gibi yapmıştı bunu. Elbette saklayacaktı onun için, sonsuza dek.

Dükkânın gösterişsiz kapısı tıkırtılı bir sesle kapandı. Rosemary dışardaydı şimdi. Basamakta durup kış gününün akşamına çevirdi bakışlarını. Yağmur yağıyor, yağmurla birlikte karanlık da, döne döne inen kül bulutları gibi çöküyordu. Hafifçe ısırın bir soğuk vardı. Yeni yanmış sokak lambaları tıpkı karşıdaki evlerin ışıkları gibi hüzün saçıyordu ortalığa. Bir şeyden pişmanlık duyuyorcasına donuk donuk yanıyorlardı. İç karartan şemsiyelerinin altına gizlenmiş insanlar hızlı adımlarla geçiyordu. Rosemary tuhaf bir acı duyumsadı. Manşonunu göğsüne bastırdı. O küçük kutunun elinde olmasını, ona da sıkıca sarılmayı istedi o an. Arabası hemen oradaydı; kaldırımı geçmesi yeterdi. Ama o hâlâ orada dikilmiş bekliyordu. Yaşamda bazı anlar vardır, ürkünç anlar. İnsan kendini güvende duyduğu bir yerden çıkıp dışarıya adım attığında dehşete kapılır. Böyle duygulara kapılmamak gerekirdi. En iyisi eve gidip şöyle nefis bir çay içmeliydi.

Rosemary tam bunları düşünürken genç bir kız beliriverdi yanibaşında. Nereden çıkmıştı bu gölge gibi, cılız ve esmer kızcağız? İç çekişini andıran fısıltılı bir ses çıktı kızdan: "Madam, sizinle bir dakika konuşabilir miyim?"

“Benimle mi?” derken Rosemary ondan yana döndü. Kısa boylu, iri gözlü, perişan kılıklı bir kızdı bu. Hemen hemen kendi yaştıydı. Kızarmış elleriyle mantosunun yakasını kavramış, sudan yeni çıkmış gibi titriyordu. Kekeleyerek, “Madam,” dedi, “bir fincan çay parası verir misiniz bana?”

“Bir fincan çay mı?” Sade ve içten bir hava vardı kızın sesinde. Bir dilencinin sesine hiç mi hiç benzemiyordu.

“Demek hiç paran yok,” dedi Rosemary.

“Hiç yok, madam.”

“Olağandışı bir şey!” Rosemary çöken karanlığın içinde kızı daha iyi görmek için dikkatle baktı ona. Kız da ona bakıyordu. Olağandışı olmaktan da öte bir şeydi bu. İçinde bulunduğu durum Rosemary’ye birden bir serüven gibi göründü. Akşamın alacasında yaşadığı bu sahne Dostoyevski’nin romanlarının birinden çıkma gibiydi. Kızı eve götürse, hep kitaplarda okuduğu, tiyatrodan gördüğü o sahnelerden birini oynasa nasıl olurdu acaba? Arkadaşlarının şaşkın bakışları karşısında, “Alıp eve getirdim onu,” dediğini belleğinde canlandırırken yanındaki karaltıya, “Hadi gel, eve gidip birlikte çay içelim,” dedi.

Kız irkilerek geri çekildi; hatta bir an için titremesi bile geçti. Rosemary elini uzatıp hafifçe koluna dokundu onun. “Ciddi söylüyorum,” dedi gülümseyerek. Gülümsemesinin ne denli yalın ve sevecen olduğunun duyumsadı. “Neden olmasın? Hadi gel, arabamla eve gider, çay içeriz birlikte.”

“Gerçekten mi?” dedi kız; acı çekiyormuş gibi bir ton vardı sesinde.

“Evet, geçekten,” dedi Rosemary, sesini yükselterek. “Gelmeni istiyorum, beni sevindirirsin, hadi gel.”

Kız parmaklarını dudaklarına götürdü. Bir yandan da Rosemary’yi süzüyordu. “Siz – beni karakola götürmeyeceksiniz, değil mi?”

“Karakol mu!” derken bir kahkaha attı Rosemary. “Böyle acımasız bir şeyi neden yapayım ki? Ben sadece senin sıcak bir yerde ısınmanı ve anlatacağın bir şeyler varsa onları dinlemeyi istiyorum.”

Aç insanları yönetmek kolaydır. Sürücü arabanın kapısını açtı. Az sonra akşam karanlığında yol alıyorlardı.

“İşte oldu,” dedi Rosemary. Elini kadife koltukta kaydırırken bir zafer duygusu sarmıştı içini. Ağına düşürdüğü küçük tutsağa bakarken, ‘İşte şimdi elimdesin,’ diyesi geliyordu. Fakat hiç kuşkusuz sevecen anlamda.

Sevecenlikten de öte bu kızcağıza yaşamda harika olayların gerçekleştiğini, iyilik meleklerinin gerçekten var olduğunu, zenginlerin de birer kalbi olduğunu ve kadınların birbirlerinin kardeşi sayıldıklarını kanıtlayacaktı. Ani bir dürtü ile kıza dönerek, “Çekinme,” dedi, “hem benimle gelmekten neden çekinesin ki? İkimiz de kadınız. Ben daha talihliysem senin de önünde ...”

Fakat o anda Rosemary’nin şansına – çünkü sözlerini nasıl bağlayacağını bilmiyordu – araba durdu. Zil çalındı, kapı açıldı ve Rosemary zarif, koruyucu, adeta kucaklayıcı bir hareketle konuğunu salona aldı. Ev ortamındaki ılıklik,

aydınlık ve hoş bir kokuyu, yani kendisinin alışık olduğu ve hiç aklına getirmediği bütün bu şeyleri konuğunun nasıl karşıladığını izliyordu. Onun için büyüleyici bir andı bu; tıpkı çocuk odasında, alışveriş paketlerini açıp içindekileri dolaplara yerleştirmek üzere olan küçük, zengin bir kız gibiydi.

Cömertliğini sergilemeye başlamak özlemi içinde, "Hadi, yukarı gel," dedi Rosemary, "odama çıkalım". Bir de bu zavallı kız hizmetçilerin bakışlarından kurtarmak istiyordu. Merdivenleri birlikte çıkarırken özel hizmetçisi Jeanne'i çağırılmaya karar vermişti bile. Kızcağız üzerindeki kızı kendi kendine çıkarabilirdi. Önemli olan doğal olmaktı.

Geniş, güzel yatak odasına girdiklerinde, "İşte, geldik," dedi Rosemary yüksek sesle. Perdeleri kapalı odada şöminenin alevleri Rosemary'nin harika mobilyalarında, altın sarısı yastıklarında, pembeli mavili halılarında oynayıyordu.

Kızcağız odaya adım atar atmaz durup kalmıştı; büyülenmiş gibiydi. Rosemary önemsemedi bunu. Büyük koltuğunu şömineye doğru iterek, "Gel, otur şu rahat koltuğa," dedi, "gel de ısın, çok üşümüş gibisin."

"Yok, yok, oturamam, madam," dedi kız geri çekilerek.

"Lütfen," - Rosemary hızlı adımlarla yaklaştı ona - "çekinme, ne var ki çekinecek; gel, otur. Ben üzerimdekileri çıkarayım, yan odaya geçip birlikte çay içeriz, şöyle keyifle." Ve kızın ince bedenini koltuğun derin boşluğuna doğru nazikçe iter gibi yaptı.

Fakat hiçbir tepki gelmedi kızdan. Olduğu yerde, kolları yana sarkmış, ağzı hafifçe açık, öylece duruyordu. Bu haliyle biraz aptalca görünüyordu doğrusu. Fakat Rosemary bir şey yokmuş gibi kıza doğru eğilerek, "Şapkanı çıkarmaz mısın?" dedi, "güzelim saçların sıırsıklam olmuş; insan şapkasını çıkarınca daha rahat eder, öyle değil mi?"

Kızcağız fısıldar gibi bir sesle, "Peki, madam," dedi. Yassılmış şapkasını çıkardı. "Yardım edeyim de mantonu da çıkar," dedi Rosemary.

Kız ayağa kalktı. Bir eliyle koltuğun kenarına tutundu ve mantosunu çekip çıkarmaya çalışan Rosemary'ye bıraktı kendini. Rosemary epey çaba sarfediyor, fakat kız hiç yardımcı olmuyordu ona. Bir çocuk gibi sendeliyor, düşecek gibi oluyordu. Rosemary'ye göre yardım isteyen bir insanın kendisi de biraz yardımcı olmalıydı, yoksa iş güçleşirdi. Böyle bir düşünce gelip geçti aklından. Elindeki mantoyu ne yapacaktı şimdi? Yere bıraktı onu, şapkeyi de. Raftan bir sigara almak için tam şömineye yönelmişti ki kız hafif bir sesle çabuk çabuk, "Bağışlayın, madam," dedi, "bayılacağım galiba, birşeyler almazsam düşüp kalacağım."

"Aman Tanrım, ne düşüncesizim!" Rosemary telaşla zile doğru atıldı. "Çay, hemen çay getir, biraz da konyak, çabuk."

Hizmetçi çıkarken kız neredeyse haykıran bir sesle, "Hayır, konyak istemem," dedi, "konyak içmem ben; bir fincan çay yeter bana, madam." Ve gözyaşlarına boğuldu.

Çok dokunaklı bir andı bu. Rosemary koltuğun yanında diz çökerek, "Ağlama yavrucuğum," dedi. Dantelli mendilini uzattı kıza. Sözcüklere dökülemeyecek denli duygulanmıştı. Kızın kuş gibi sıska omuzlarına doladı kolunu.

Sonunda kız çekingenliğini üzerinden atmış görünüyordu. Kadın kadına oldukları dışında her şeyi unutarak, "Böyle yaşayamam artık," dedi soluğu kesilircesine, "dayanamıyorum, yaşamıma son vereceğim, yeter, dayanamıyorum ."

"Artık böyle yaşamak zorunda kalmayacaksın. Sana ben bakacağım. Ağlama artık. Bana rastladığın çok iyi oldu; anlamıyor musun? Şimdi birlikte çay içeceğiz ve sen her şeyi anlatacaksın bana. Senin için bir şeyler düşüneceğim. Söz veriyorum. Kes ağlamayı. Yazık ediyorsun kendine. Lütfen."

Sonunda kız ağlamayı kesti. Böylece Rosemary de çay servisinden önce ayağa kalkabildi. Servis masasını aralarına koydurdu. Getirilen şeylerden alıp alıp sürekli ikram ediyordu kızcağıza, sandviçler, tereyağlı ekmekler ... Fincanı boşalınca hemen dolduruyor, krema ve şeker de koyuyordu. Şekerin çok besleyici olduğu söylenirdi. Kendisi birşey yemiyordu. Sigara içiyor, düşünceli davranarak kız çekinmesin diye başka tarafa bakıyordu.

Bu hafif yemeğin kız üzerindeki etkisi harikaydı. Servis masası kaldırıldığında ince, kırılğan bedeni, dağınık saçları, rengi gelmiş dudakları ve ışıklanmış gözleriyle yepyeni bir varlık büyük koltukta arkasına yaslanmış, tatlı bir gevşeklik içinde şöminenin alevlerine bakıyordu. Rosemary yeni bir sigara yaktı. Sohbet zamanı gelmişti.

Yumuşak bir sesle, "En son ne zaman yemek yemiştin?" diye sordu.

Tam o sırada kapı vuruldu. "Rosemary, girebilir miyim?" Gelen Philip'ti. "Özür dilerim," dedi, odaya girdiğinde birden durdu, bakışları bir yöne takılıp kaldı.

"Gel," dedi Rosemary, "bak, bu arkadaşım Bayan –"

"Smith, madam," dedi kız, o gevşemiş halini bozmadan. Hiç hareketsiz oturuyor, çekingenliğini tamamen üzerinden atmış görünüyordu.

"Evet, Smith," dedi Rosemary, "biraz sohbet edecektik."

"Öyle mi, tabi," dedi Philip. Bakışları yerdeki mantoyla şapkaya dikildi. Sonra şömineye yaklaşıp sırtını alevlere döndü. "Berbat bir akşam," derken hâlâ merakla koltuktaki hareketsiz konuğa, onun botlarına ve ellerine bakıyor, sonra yine eşine dönüyordu bakışları.

"Evet, berbat bir hava," dedi Rosemary canlı bir tavırla, "gerçekten kötü."

Philip şirin şirin gülümsedi. "Aslında sana bir şey söyleyecektim; bir dakika kitaplığa gelebilir misin? Umarım Bayan Smith bizi bağışlar."

Kız iri gözlerini Philip'e doğru kaldırmıştı ki Rosemary onun adına konuştu: "Tabi bağışlar." Birlikte odadan çıktılar.

Yalnız kaldıklarında "Söylesene," dedi Philip, "kim bu kız? Bütün bunların anlamı ne?"

Rosemary gülerek kapıya yaslandı. "Curzon Caddesi'nde rastladım ona, yani sokakta buldum. Benden bir fincan çay parası istedi. Ben de alıp eve getirdim onu."

"İyi de, ne yapacaksın onu?" diye sordu Philip yüksek sesle.

"İyi davranacağım, çok sevecen olacağım ona karşı, bakacağım ona; nasıl bilmiyorum. Henüz konuşmadık, fakat her türlü ilgiyi – özeni – kendini iyi hissetmesi için – " Çabuk çabuk konuşuyordu Rosemary.

"Sevgilim, sen aklını kaçırmışsın," dedi Philip, "kesinlikle olmaz böyle bir şey."

"Böyle söyleyeceğini biliyordum zaten," diye sitemle karşılık verdi Rosemary, "ben istiyorum, bu neden yeterli değil mi?" Hem bunun gibi olayların yaşandığını sık sık okumuyor muyuz? Ben karar verdim – "

"Fakat," dedi Philip, purosunun ucunu keserken, "biliyor musun, kız çok güzel."

"Güzel mi?" Rosemary öyle şaşırmişti ki yüzü kızardı. "Öyle mi diyorsun? Ben – ben hiç düşünmemiştim bunu."

"Allah için, çok güzel bir kız," dedi Philip kibrit çakarak, "bir daha bak. Az önce odana girdiğimde donup kaldım. Her neyse, bence hata ediyorsun, sevgilim. Kabalık ediyorsam özür dilerim. Bayan Smith akşam yemeğine kalacaksa haber verirsin bana. Bu arada ben de gazetemi okurum."

"Saçmalıyorsun!" dedi Rosemary. Dışarı çıktı, ama yatak odasına dönmedi. Çalışma odasında gidip masasının başına oturdu. Güzel ha! Hem de çok güzel? Donmuş kalmışmış. Büyük bir çan yankılanıyordu kalbinde. Güzel ha! Çek defterini önüne çekti. Fakat, hayır, çeklerin yararı olmazdı kuşkusuz. Bir çekmece açtı, birer sterlinlik beş banknot çıkardı, baktı. İkisini geri koydu, üçünü eline sıkıştırarak yatak odasına döndü.

Yarım saat sonra Rosemary kitaplığa girdiğinde Philip hâlâ oradaydı. Rosemary kapıya yaslandı. "Haber vermeye geldim," dedi, "Bayan Smith akşam yemeğine kalamıyor." Kocasına dik dik bakarken gözleri kamaşmışçasına yeni ve garipsi bir hava vardı bakışlarında.

Philip gazetesini indirdi. "Öyle mi? Ne oldu? Bir yere sözü mü varmış?"

Rosemary onun yanına gelip kucağına oturdu. "Gitmekte ısrar etti," dedi, "ben de zavallıcağın biraz para verdim, yani hediye gibi bir şey." Sonra yumuşak bir sesle ekledi: "Zorla alıkoyamazdım, değil mi?"

Rosemary az önce saçlarını yapmış, gözlerini hafifçe boyamış ve inci gerdanlığını takmıştı. Philip'in yanaklarını okşadı. "Benden hoşlanıyor musun?" dedi. Tatlı ve hafiften boğuk ses tonu tedirgin etmişti Philip'i. "Hem de nasıl!" dedi ona sıkıca sarılarak. "Öp beni."

Bir sessizlik oldu. Sonra Rosemary hülyalı bir sesle, "Bugün antikacıda küçük bir kutu gördüm, " dedi, "çok beğendim. Fiyatı yirmi sekiz gine. Alabilir miyim onu?"

Philip dizlerinde sıçrattı karısını. “Elbette alabilirsin, benim küçük savurganım.”

Fakat Rosemary'nin asıl söylemek istediği şey başkaydı. Kocasının başını göğsüne bastırarak, “Philip,” diye fısıldadı, “ben güzel miyim?”

Türkçesi: Haluk Erdemol

Katherine Mansfield (1888 – 1923), Yeni Zelanda doğumlu bir İngiliz yazardır. Öykü denemelerine daha ilk öğrenimini gördüğü köy okulunda başladı. On üç yaşında eğitimini tamamlamak üzere İngiltere'ye gönderildi. Queen's College'de geçirdiği beş yıl içinde kolej dergisinin editörlüğünü yaptı. Edebiyatın yanı sıra müziğe de büyük ilgi duydu. Viyolonsel çalmayı öğrendi. 1920'de 'Bliss' adı altında topladığı öykü derlemesiyle adını duyurdu ve 1922'de yayımlanan 'Garden Party ve Diğer Öyküler' isimli kitabıyla yazın dünyasındaki yerini sağlamlaştırdı. Genç yaşında yakalandığı ve daha sonra vereme dönüşen akciğer hastalığına karşın dinlenmesi gerektiği halde kendini zorlayarak ve yaşam sevgisine tutunarak yazmayı sürdürdü. Düzenli olarak bir Günce de tutuyordu. Dağarcığında daha yazacağı çok öykü vardı. Yazın dünyasında anımsanmak için arkasında yeterli oylumda yapıt bıraktığını görecekti denli zamanı kalmadığı endişesi içinde yaşadı. Mansfield'in öyküleri gözlem üzerine kuruludur. Onun öykülerini okurken bir okur öyküdeki tüm ayrıntıları aynı yazarın yakaladığı biçimde görebilir. Yaşamdaki küçük üzünçlerin, sevinçlerin ve gülünesi durumların oluşturduğu hoş ayrıntıları ince dokunuşlarla yakalayarak incelik, yalınlık ve şiirsellikle işleyen öykülerinde Çehov etkisi sezilir. Nitekim Günce'sinde Çehov ile konuşamamaktan dolayı üzüldüğünü yazar. Yaşamının son beş yılı ilerleyen hastalığıyla boğuşmakla geçti. Güzel havası için sıkça gittiği Güney Fransa'nın Fontainebleu kasabasındaki bir klinikte yaşama veda etti. Diğer kitapları arasında 'Bir Alman Pansiyonunda (1911), 'Güvercin Yuvası' (1923) ve 'Çocukça Bir Şey' (1924) sayılabilir. Bir başka ünlü İngiliz yazarı Virginia Woolf, yazışına en çok gıpta ettiği yazarın Mansfield olduğunu söylemiştir. 'Bir Fincan Çay' isimli öykü yazarın 'Güvercin Yuvası' isimli kitabında yer almaktadır. Bu öyküyle ilgili olarak Mansfield Günce'sine şu notu düşmüştü: “11 Ocak 1921: Bir Fincan Çay; yazdım, bitirdim. 4-5 saatimi aldı .”